

Generationsöverskridande aggression i familjen

Samband mellan att ha blivit utsatt för aggression som barn i hemmet och att använda och bli utsatt för aggression i parrelationen som vuxen

Magisteravhandling i utvecklingspsykologi
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi, Vasa
Maria Dahlberg, 38431
Våren 2019
Handledare: Karin Österman

Abstrakt

Syfte: Studiens syfte var att undersöka samband mellan utsatthet för aggression i barndomen och utsatthet för och användandet av aggression i parrelationen som vuxen.

Metod: Ett frågeformulär fylldes i av 208 kvinnor och 90 män. Två personer uppgav ”annat” som kön. Medelåldern var 33.9 år ($SD = 11.4$) för kvinnorna och 31.3 år ($SD = 9.4$) för männen. Formuläret innehöll följande skalor för mätning av: utsatthet för a) psykisk aggression b) fysisk aggression och c) sexuellt utnyttjande i barndomen, utsatthet för d) psykisk aggression och e) fysisk och sexuell aggression i parrelationen, användandet av f) psykisk aggression och g) fysisk och sexuell aggression i parrelationen.

Resultat: Resultatet av samtliga skalor, utom användandet av fysisk och sexuell aggression i parrelationen, korrelerade signifikant positivt med varandra. Skalornas resultat korrelerade också signifikant positivt med ålder. Kvinnorna uppvisade högre värden på skalorna som mätte utsatthet för psykisk och fysisk aggression i barndomen, utsatthet för fysisk och sexuell aggression i parrelationen och användandet av psykisk aggression i parrelationen. Utsatthet för psykisk och fysisk aggression i barndomen samt fysisk och sexuell aggression i parrelationen var signifikant högst bland respondenter som hade enbart grundskoleutbildning. Finskspråkiga respondenter uppgav signifikant högre värden på samtliga skalor förutom den som mätte utsatthet för sexuellt utnyttjande i barndomen.

Konklusion: Utsatthet för aggression i barndomen visade tydliga samband med utsatthet för aggression samt användandet av psykisk aggression i parrelationen som vuxen. Kvinnor, finskspråkiga och lågutbildade hade blivit mer utsatta för aggression både i barndomen och i vuxenlivet. Kvinnor hade högre värden än män på användandet av psykisk aggression i parrelationen.

Sökord: utsatthet för aggression i barndomen, utsatthet för och användandet av aggression i parrelationen som vuxen, generationsöverskridande aggression, könsskillnader, utbildning

Innehållsförteckning

1. Introduktion	1
1.1 Syfte.....	1
1.2 Bakgrund.....	1
1.3 Våld i nära relationer	1
1.3.1 Begreppet närståendevåld	1
1.3.2 Prevalens för närståendevåld	2
1.3.3 Hög- och lågintensiv aggression	2
1.3.4 Lagstiftning och våldsförebyggande arbete	3
1.4 Våld påverkar barns utveckling negativt	4
1.4.1 Fysiska och neurobiologiska konsekvenser av våld.....	4
1.4.2 Psykiska och beteendemässiga konsekvenser av våld	4
1.4.3 Psykosociala konsekvenser av våld	5
1.4.4 Kliniska diagnoser för barn som blivit utsatta för våld	6
1.5 Arvets och miljöns inverkan på barnets utveckling	6
1.5.1 Beteendegenetik	6
1.5.2 Banduras sociala inlärningsteori	7
1.5.3 Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv	7
1.5.4 Vygotskys sociokulturella teori	8
1.6 Generationsöverskridande närståendevåld	8
1.6.1 Barn som bevittnat våld eller utsatts för våld	8
1.6.2 Samband mellan arv, miljö och våld	9
1.6.3 Könsskillnader gällande våldsbenägenhet	10
1.6.4 Ärvd offerroll	11
1.6.5 Faktorer som påverkar förekomsten av våld	11
1.7 Hypoteser	13
2. Metod	14
2.1 Sampel	14
2.2 Instrument	15
2.3 Procedur	16
2.4 Etiska hänsyn	16
3. Resultat	17
3.1 Skalorna i undersökningen.....	17
3.2 Ålder	18
3.3 Enskilda item i skalorna	18
3.4 Kön och utbildning	19
3.5 Sysselsättning	22
3.6 Språk	22
4. Diskussion	23
4.1 Resultatdiskussion	23
4.2 Metoddiskussion	24
4.3 Förslag till fortsatt forskning	26
Bilaga 1: Frågeformuläret på svenska	
Bilaga 2: Frågeformuläret på finska	
Bilaga 3: Frågeformuläret på engelska	

1. Introduktion

1.1 Syfte

Studiens syfte var att undersöka samband mellan utsatthet för aggression i barndomen och utsatthet för och användandet av aggression i parrelationen som vuxen.

1.2 Bakgrund

Närståendevåld påverkar hela familjen och klassificeras som ett folkhälsoproblem i Finland (Institutet för hälsa och välfärd [THL], 2017). Närståendevåld kan drabba alla oberoende av ålder, kön, samhällsklass och kultur. Utöver offret och våldsutövaren påverkas alla närstående av effekterna av våldet (THL, 2017). Ett barn som bevittnat eller blivit utsatt för våld löper större risk att självt utöva eller falla offer för våld senare i livet. Fenomenet sträcker sig över generationer (Cappell & Heiner, 1990; Crombach & Bambonyé, 2015; De-Board-Lucas & Grych, 2011; Dixon, Browne, & Hamilton-Giachritsis, 2005; Ehrensaft, Cohen, Brown, Smailes, Chen & Johnson, 2003; Emery & Laumann-Billings, 1998; Hines & Saudino, 2002; Markowitz, 2001; Widom, 1989).

Närståendevåld är en ekonomisk belastning för samhället. Förebyggande arbete och tidigt ingripande sparar samhällets resurser och minskar mänskligt lidande (THL, 2017).

1.3 Våld i nära relationer

1.3.1 Begreppet närståendevåld

Närståendevåld kan även kallas för våld i nära relationer, våld i hemmet, familjevåld eller partnervåld. Närståendevåld innefattar alla former av våld som en familjemedlem riktar mot en nuvarande eller en tidigare familjemedlem. Våldet utförs mot offrets vilja och orsakar lidande (Polisen, u.å.). Bevittnat våld mellan familjemedlemmar är lika skadligt som att direkt utsättas för våld (THL, 2017).

Till sin karaktär kan närståendevåld vara fysiskt, sexuellt eller psykiskt. Handlingar som orsakar fysisk skada kan exempelvis vara slag, skuffar eller stryptag. Gärningar av sexuellt slag kan exempelvis vara tvång till sexuella handlingar eller sexuellt ofredande. Våld av psykisk prägel kan exempelvis vara olaga hot eller förföljelse. De olika formerna av våld förekommer ofta samtidigt (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano, 2002).

1.3.2 Prevalens för närståendevåld

Enligt finländsk brottsstatistik från år 2017, anmäldes 8300 fall av närståendevåld, som berörde 6500 enskilda offer. 68.1 % av offren var kvinnor och 77.8 % av de misstänkta våldsutövarna var män (Statistikcentralen, 2018). Våldsbrott inom familjen är underrepresenterade i brottsstatistiken, eftersom brott mellan familjemedlemmar sällan anmäls (Brottsförebyggande rådet [BRÅ], 2018). Närståendevåld drabbar främst kvinnor och barn, men det förekommer ett stort mörkertal gällande våld mot män. Kvinnor utsätts oftare för allvarligare våld som kommer till myndigheternas kännedom genom brottsanmälan (THL, 2017).

1.3.3 Hög- och lågintensiv aggression

Studier har visat att allvarliga våldsbrott begås i större utsträckning av män än av kvinnor (Grech & Burgess, 2011; Krug et al., 2002). Denna allmänt accepterade teori, enligt vilken majoriteten av våldsutövarna är män och majoriteten av offren är kvinnor kallas för teorin om könsasymmetrisk aggression (eng. gender asymmetric theory) (Kar & O'Leary, 2010). Allvarliga våldsbrott som är straffbara enligt lag kan klassificeras som högintensiv aggression (Archer, 2018; Ndoromo, Österman & Björkqvist, 2017).

Flera studier har visat att könsfördelningen är asymmetrisk enbart gällde högintensiv aggression. Beträffande lågintensiv aggression är män och kvinnor aggressiva i samma utsträckning (Archer, 2018; Kar & O'Leary, 2010; Straus, 2008, 2009, 2011). Denna förklaringsmodell kallas för teorin om könssymmetrisk aggression (eng. gender symmetry theory) (Archer, 2018; Kar & O'Leary, 2010; Straus, 2008, 2009, 2011). Lågintensiv fysisk och sexuell aggression, som exempelvis att skuffa, hålla fast hårt, fysiskt förhindra, beröra eller ofreda, orsakar inte nödvändigtvis någon synlig skada och används enligt teorin lika mycket av kvinnor och män. Samma tendens gäller för psykisk lågintensiv aggression (Archer, 2018; Kar & O'Leary, 2010; Straus, 2008, 2009, 2011). Psykisk aggression kan exempelvis handla om överdriven kontroll, försummelse eller att inte tillfredsställa grundläggande behov (Krug et al., 2002). Psykisk aggression kan även innebära direkt eller indirekt social manipulation eller vara av verbal, icke-verbal, ekonomisk eller digital karaktär (Österman & Björkqvist, 2009). I och med att det digitala användandet har blivit allt vanligare har psykisk aggression som kommer fram via digitala kanaler ökat. Det kan till exempel handla om ryktesspridning eller svartmålning via sociala medier, olovlig utforskning av en persons internetkonton och överdriven kontroll av var en person befinner sig med hjälp av positioneringstjänster (Våld i nära relationer, 2018). Psykisk aggression kan även vara

kulturellt eller religiöst betingad (THL, 2017).

Archer menade att teorin om könssymmetrisk aggression gäller enbart i utvecklade länder, men studier har visat att samma fenomen förekommer i utvecklingsländer som Ghana och Sydsudan (Darko, Björkqvist & Österman, 2018; Ndoromo, Österman & Björkqvist, 2017; Ndoromo, Österman & Björkqvist, 2018). En del studier har visat att kvinnor uttrycker lågintensiv aggression i högre grad än män (Darko, Björkqvist & Österman, 2018; Ndoromo, Österman & Björkqvist, 2017; Ndoromo, Österman & Björkqvist, 2018; Österman, Toldos & Björkqvist, 2014).

Denna studie undersöker förekomsten av lågintensiv aggression i parrelationen och använder därför begreppen psykisk, fysisk och sexuell aggression. Beträffande utsatthet för aggression i barndomen används begreppen psykisk och fysisk aggression och sexuellt utnyttjande.

1.3.4 Lagstiftning och våldsförebyggande arbete

Lagstiftningen i Finland utgår från att barn och vuxna har samma rättigheter att skyddas mot våld (Strafflagen 19.12.1889/39). Kroppslig aga av barn förbjöds genom lag i Finland år 1984 (Social- och hälsovårdsministeriet [STM], u.å.).

I Finland är kommunerna ansvariga för planeringen av våldsförebyggande arbete och tillhandahållande av tjänster för offer, utövare och alla som påverkats av våldet (THL, 2017). Förebyggande insatser kan erbjudas inom exempelvis dagvård, undervisning, ungdomsarbete, mödra- och barnrådgivning och inom övrig hälso- och sjukvård. Förebyggande arbete bedrivs inom basservice, men också av organisationer och andra aktörer som till exempel Förbundet för mödra- och skyddshem, Föreningen för Mental Hälsa i Finland, Mannerheims Barnskyddsförbund, Folkhälsan och Brottsofferjouren (Centralförbundet för Barnskydd, u.å.).

Förebyggande arbete sker på tre nivåer: genom universella, selektiva och indikerade insatser. Universella insatser riktar sig till hela befolkningen innan problemen har utvecklats. All verksamhet som stöder individens och familjens hälsa, funktion och välbefinnande kan på detta sätt fungera våldsförebyggande. Selektiva insatser riktas till identifierade riskgrupper. Här handlar det förebyggande arbetet om att minimera riskerna för att våld ska inträffa genom att öka individernas beredskap genom information och medvetenhet. På denna nivå handlar arbetet även om att lägga märke till och avbryta problemen i tid. Det är därför viktigt att tjänsterna har låg tröskel och att problemet tas på tal. Indikerade insatser handlar om att ta itu med problem som redan uppstått samt om återfallsprevention. Fokus ligger ofta på att hjälpa offren, men även utövare erbjuds hjälp för att problematiken inte ska upprepas (Ewalds,

2005).

1.4 Våld påverkar barns utveckling negativt

Oavsett vilken form av våld som barn utsätts för så har det både kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser och inverkar på den fysiska och psykiska hälsan och den sociala utvecklingen (WHO, 2016). Det kan även leda till emotionella, beteendemässiga och kognitiva svårigheter (Glaser, 2011; Tonmyr, Draca, Crai & MacMillan, 2011). Ett barn som utsätts för våld kan utveckla olika symptom och kan få ett flertal olika diagnoser (Broberg, Almqvist, Risholm Mothander, & Tjus, 2015).

1.4.1 Fysiska och neurobiologiska konsekvenser av våld

Våld kan utöver direkta kroppsliga skador ge kroppsliga symptom såsom mag-tarmproblem, kroniska smärttillstånd och psykosomatiska besvär (Krug et al., 2002). Det kan även bidra till insjuknande i astma, hjärt-kärlsjukdom och cancer, även livslängden kan förkortas i jämförelse med den genomsnittliga befolkningen (Felitti, Anda, Nordenberg, Williamson, Spitz, Edwards, Koss & Marks, 1998).

Hos barn som fallit offer för våld kan hjärnans utveckling påverkas negativt till följd av stress (WHO, 2016). Detta innebär att förmågan att hantera känslor och stress blir varaktigt nedsatt (Nordanger, Braarud, Albaek & Johansen, 2011). Barn som utsätts för svår omsorgssvikt under den tidiga barndomen har sämre minne och språkutveckling än andra barn (Healey & Fisher, 2011; McCrory, DeBrito & Viding, 2010). De har ofta även sänkt kognitiv förmåga och bristande uppmärksamhet (Healey & Fisher, 2011). Även den verbala förmågan, förmågan att lösa problem, abstrakt tänkande och förmågan att ta beslut och utföra saker påverkas negativt (Beers & De Bellis, 2002). En hög stressnivå kan dessutom skada utvecklingen av nerv- och immunsystemet (WHO, 2016).

1.4.2 Psykiska och beteendemässiga konsekvenser av våld

Barn som utsätts för våld löper en ökad risk att utveckla psykiska och beteendemässiga problem såsom ångest, depression, aggressivt beteende, missbruk, kriminalitet och risktagande beteende (WHO, 2016). Utsatta barn upplever ofta att de är värdelösa och att ingen bryr sig eller tycker om dem, vilket ökar risken för att deras självbild påverkas negativt. De riskerar att utveckla ett överdrivet behov av bekräftelse (Broberg et al., 2015). Studier visar att barn som farit illa har svårt för att känna empati och att mentalisera, de kan tvärtom

känna en ovilja att hjälpa andra eller att följa regler (Batson & Ahmad, 2009; Fonagy, Target, Gergely, Allen & Bateman, 2003; Sharp & Venta, 2012).

Barn som upplevt våld behöver inte utveckla psykisk ohälsa trots att de utsatts för ett trauma (Hwang & Nilsson, 2011). Stress-sårbarhetsmodellen utgår från att människor har olika medfödda och förvärvade förutsättningar att klara av påfrestningar, vilket är avgörande för i vilken utsträckning de drabbas av psykisk ohälsa (Egidius, u.å.). Skyddande faktorer, exempelvis god fysisk hälsa, god kognitiv förmåga, social kompetens och socialt stöd i form av stöd från släktingar, kamrater och lärare, resulterar i en del fall att påfrestningarna kan hanteras bättre och konsekvenserna blir därför inte lika genomgripande (Werner & Smith, 2003).

1.4.3 Psykosociala konsekvenser av våld

Barnets anknytning störs om det blir tvunget att knyta an till en person som utsätter det för våld eller som inte kan skydda det och ge det trygghet. Anknytning handlar om tidiga nära relationer som är av betydelse för individens utveckling. Anknytningsteorin grundar sig på John Bowlbys arbeten från 1950-talet. Bowlby menade att ett spädbarn har ett överlevnadsbehov som gör att det söker närhet och kontakt med andra människor. För att anknytningen ska ske behöver en vuxen reagera på barnets signaler. Den tidiga omvårdnaden av barnet har en avgörande betydelse för hur barnet kommer att klara sig senare i livet (Bowlby, 1969; 1973).

En trygg anknytning möjliggörs när en vuxen är känslomässigt tillgänglig och lyhörd för barnets signaler. Otrygg anknytning delas in i otrygg-undvikande anknytning och otrygg-ambivalent anknytning. Otrygg-undvikande anknytning är ett resultat av att den vuxna avvisar barnets anknytningsbeteende, medan otrygg-ambivalent anknytning är en följd av att den vuxna bara är tillgänglig ibland och därför svarar på barnets behov på ett oförutsägbart sätt (Bowlby, 1969; 1973). En tredje form av otrygg anknytning kallas för desorganiserad anknytning, som innebär att barnet både närmar sig och tar avstånd från den vuxna. Denna typ av anknytning formas framförallt vid förekomsten av närståendevåld då barnet kan vara rädd för den vuxna, men samtidigt söker trygghet hos denna (Bakermans-Kranenburg, van Ijzendoorn & Juffer, 2005).

Om barnet saknar anknytningsstrategier och därför har svårt att reglera känslor såsom oro och rädsla, kan det leda till framtida beteendemässiga störningar och svårigheter med socialt samspel (O'Connor, Rutter & The English and Romanian Adoptees Study Team, 2000; Solomon & George, 2011; Solomon, George & De Jong, 1995). Barn som utsatts för våld

utvecklar ofta en misstro mot andra och omvärlden, vilket gör att de har svårt för att inleda och upprätthålla relationer (Broberg et al., 2015).

1.4.4 Kliniska diagnoser för barn som blivit utsatta för våld

Den internationella diagnosmanualen DSM-5 (American Psychiatric Association, 2013) nämner två diagnoser som har ett direkt samband med att barn har utsatts för omsorgssvikt; anknytningsstörning med social hämning och social distanslöshet. Anknytningsstörning med social hämning kan antingen vara av hämmad eller ohämmad natur, där hämmad innebär att barnet drar sig undan all kontakt och ohämmad betyder att barnet är distanslöst i kontakten och behandlar främmande människor som om de var nära bekanta. Ett stort antal studier visar att barn som utsatts för våld löper stor risk att utveckla aggressivt eller utåtagerande beteende. Beteendet kan beskrivas med diagnoser som trotsyndrom eller uppförandestörning hos barn, vilket motsvarar antisocial personlighetsstörning hos vuxna (Shi, Bureau, Easterbrooks, Zhao & Lyons-Ruth, 2012).

Att vara i en situation som man varken kan påverka eller kontrollera ger upphov till en stark psykisk påfrestning och traumatisk stress. Ett barn som upplever traumatisk stress löper stor risk att utveckla dissociativa tillstånd eller posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) (Cook, Spinnazola, Ford, Lanktree, Blaustein, Cloitre, DeRosa, Hubbard, Kagan, Liautaud, Mallah, Olafson & Vand der Kolk, 2005). Med dissociativa tillstånd menas ett förändrat medvetandetillstånd som i grunden är en skyddsmekanism mot den traumatiska händelsen. Tillståndet kan dock bli bestående och fördjupas vid upprepat trauma och tar sig uttryck i att barnet exempelvis lever i sin egen fantasivärld eller drömmar och ofta har dålig uppmärksamhet (Courtois, 2008). PTSD innebär att traumat blir bestående och klassas som en allvarlig psykisk störning (Dyregrov, 1997).

1.5 Arvets och miljöns inverkan på barnets utveckling

Med arv avses de gener som ärvt av föräldrarna, medan miljö innebär individens omgivning. Människan påverkas av både arv och miljö. Generna sätter ramarna för hur olika egenskaper yttrar sig, medan miljön avgör det faktiska resultatet. De flesta av människans egenskaper orsakas av sambandet mellan arv och miljö (Hwang & Nilsson, 2011).

1.5.1 Beteendegenetik

Beteendegenetik är en forskningsgren som växte fram under senare delen av 1900-talet och som kombinerar genetikens och olika uppväxtmiljöers betydelse för att förstå barnets

utveckling (Plomin, 1994). En studie av Caspi m.fl. (2002) visar att unga män som utsatts för vanvård i sin barndom hade en förhöjd risk att begå antisociala handlingar som till exempel våld senare i livet. Studien visar att risken ökar ytterligare om männen dessutom har en ärvd lågaktiv variant av en gen som bidrar till att reglera aggressiva impulser (Caspi, McClay, Moffitt, Mill, Martin, Craig, Taylor, & Poulton, 2002).

1.5.2 Banduras sociala inlärningsteori

Den sociala inlärningsteorin, utformad av Albert Bandura (1977), betonar att en individ inte enbart lär sig av direkta erfarenheter utan även av indirekta erfarenheter genom att observera och imitera andra i sin omgivning. Banduras forskning visar att barn som sett vuxna bete sig aggressivt även själva kan ha en benägenhet att bete sig aggressivt utan att detta beteende blivit förstärkt. Bandura kom fram till att barn använder personer i sin omgivning som modeller, som det sedan imiterar. Den sociala inlärningsteorin förklarar hur människan lär sig värderingar och sociala färdigheter genom observation och deltagande i det sociala livet (Bandura, 1977).

1.5.3 Bronfenbrenners utvecklingsekologiska perspektiv

Urie Bronfenbrenner formulerade runt år 1980 det utvecklingsekologiska perspektivet om hur miljön, såsom grupper, organisationer och samhällen, påverkar individens utveckling. För att förstå kopplingarna skapade han en utvecklingsekologisk modell som består av fyra nivåer: mikro-, meso-, exo- och makrosystemet. Närmast individen är mikrosystemet. Till det hör exempelvis föräldrar, syskon och samspelet mellan dessa familjemedlemmar samt skola, arbete och kamrater. Det är viktigt att detta system fungerar och är i balans för att individen ska må bra. Mesosystemet utgörs av kopplingarna mellan de olika mikrosystemen. Ett barn som exempelvis är stökigt i förskolan är inte enbart styrt av det som sker inom förskolan utan även av hur familjen och kamratrelationerna fungerar. I följande system, exosystemet, ingår de miljöer som individen inte själv är delaktig i, men som ändå påverkar hen (Bronfenbrenner, 1971). Barnets utveckling påverkas starkt av till exempel familjesituationen. Missbruk och psykisk sjukdom hos föräldrarna påverkar samspelet mellan föräldern och barnet och orsakar ofta allvarliga konsekvenser även för barnets sociala liv. Även andra situationer inom familjen, såsom våld, osämja mellan föräldrarna, skilsmässa, sjukdom, arbetslöshet och socioekonomisk status, kan påverka barnets utveckling negativt (Broberg et al., 2015). Till exosystemet räknas även samhällets välfärdssystem. Makrosystemet handlar om samhällets generella normer, såsom levnadsstandard, politik och kultur. Utöver de fyra systemen är tiden

en viktig faktor eftersom både miljön och individen förändras över tid, denna dimension kallas för kronosystemet (Bronfenbrenner, 1971).

1.5.4 Vygotskys sociokulturella teori

Lev Vygotskys (1978) sociokulturella teori tar utöver de sociala faktorerna även i beaktande historiens och kulturens inverkan på barnets utveckling. Enligt Vygotsky sker barnets utveckling genom socialt samspel med hjälp av de verktyg som kulturen erbjuder, till exempel språket. Vygotsky menade att kulturen påverkar den sociala interaktionen starkt och att det därför finns stora variationer gällande barnets utveckling världen över. Det är exempelvis kulturen som utformar växelverkan mellan ett barn och föräldrar, mellan hur olika beteenden hos barnet uppskattas och skillnader mellan hur flickor och pojkar behandlas (Vygotsky, 1978).

1.6 Generationsöverskridande närståendevåld

Generationsöverskridande närståendevåld är ett fenomen som kan förekomma över tre generationer (Hines & Saudino, 2002). Både genetiska och miljömässiga faktorer har inverkan på förekomsten av närståendevåld. Eftersom samma släkt delar gener och ofta också miljö anses närståendevåld ofta vara generationsöverskridande (Emery & Laumann-Billings, 1998).

1.6.1 Barn som bevittnat våld eller utsatts för våld

Ehrensaft m.fl. (2003) och Markowitz (2001) anser att ett barn som bevittnat våld mellan föräldrarna löper större risk än andra att själv ta till våld i nära relationer. Hines och Saudino (2002) menar att bevittnat våld i barndomen fördubblar oddsen att ta till våld i senare nära relationer. De som bevittnat våld i barndomen har även högre risk att senare i livet falla offer för partnervåld (Ehrensaft et al., 2003).

Cappell och Heiner (1990), Crombach och Bambonyé (2015), Dixon m.fl. (2005), Hines och Saudino (2002) och Markowitz (2001) fann att en person som blivit utsatt för aggression i barndomen löper större risk att uttrycka aggression mot sina barn än en person som inte blivit utsatt för aggression under sin uppväxt. Dixon m.fl. (2005) fann att det var fyra gånger mer sannolikt att man utsatt sina egna barn för våld om man själv blivit utsatt för våld som barn. Att ha blivit utsatt för våld i sin barndom har även en stark koppling till att utsätta sin partner för våld senare i livet (Crombach & Bambonyé, 2015; Ehrensaft et al., 2003; Markowitz, 2001). Av de som utsatts för våld under barndomen uppgav 65 % att de utsatt sina egna barn

för våld och 76 % att de utsatt sin partner för våld (Crombach & Bambonyé, 2015). Ehrensaft m.fl. (2003) hävdar att barn som blivit utsatta för våld under uppväxten har dubbels så stora odds att ta till våld i nära relationer.

Ehrensaft m.fl. (2003) fann att ett barn som blivit utsatt för våld hade en ökad risk för att utveckla beteendestörningar. Widom (1989) fann att barn som utsatts för våld i högre grad utvecklar aggressivitet och problematiskt beteende än ett barn som inte utsatts för våld. Att bli utsatt för våld i barndomen ökade även risken för brottsligt, kriminellt och våldsamt beteende. Studien betonar dock att majoriteten av de barn som utsatts för våld i barndomen inte utvecklat dessa beteenden. Det är därför mer väsentligt att se på sambandet mellan våld i barndomen och emotionella skador, såsom depression, tillbakadragenhet och självmord, senare i livet. Hos kvinnor var inåtagerande vanligare än utagerande och kvinnor som blivit utsatta för våld i barndomen var därför mer benägna att lida av psykisk ohälsa senare i livet än att ta till våld (Widom, 1989).

1.6.2 Samband mellan arv, miljö och våld

Den sociala inlärningsteorin har varit den primära förklaringen till fenomenet generationsöverskridande närståendevåld (Hines & Saudino, 2002). Enligt teorin överförs våld från en generation till nästa via inlärd beteendemönster (Crombach & Bambonyé, 2015). De barn som bevittnat våld mellan sina föräldrar lär sig att konflikter i nära relationer ska lösas på ett våldsamt sätt (Ehrensaft et al., 2003; Hines & Saudino, 2002). Ett barn som blivit fysiskt bestraffat lär sig fysiska uttryck för ilska och sannolikheten ökar för att det självt ska använda samma våldsamma taktiker senare i livet (Ehrensaft et al., 2003).

DeBoard-Lucas och Grych (2011) undersökte barns tankar, känslor och beteende för att få en bättre förståelse för hur barn påverkas av att bevittna våld mellan föräldrarna. Barnens uppfattning om vad som orsakat våldet lägger grunden till den sociala inlärning som sker. Barn får i allmänhet lära sig att våld är fel, men om de upplever att våldet mellan föräldrarna orsakats av att den ena föräldern provocerat den andra, är det mer sannolikt att de lär sig att våld är accepterat vid provokation. Barn kan därför själva i framtiden ta till våld i situationer där de känner sig provocerade. Om barn upplever att orsaken till våldet är att våldsutövaren tappat kontrollen och att aggression är ett karaktärsdrag hos denna, kan det resultera i en större acceptans av aggression.

Den sociala inlärningsteorin tar enbart i beaktande miljöns samverkan med generationsöverskridande närståendevåld, men fenomenet kan även vara genetiskt betingat. Eftersom familjer delar både gener och miljö kan överföringen även vara ärftlig (Hines &

Saudino, 2002). Inga undersökningar har ännu gjorts från ett beteendegenetiskt perspektiv, men eftersom aggression har visat sig vara genetiskt överfört, menar Hines och Saudino (2002) att även närståendevåld kan vara genetiskt betingat. Växelverkan mellan arv och miljö bidrar till en större risk för aggressivt beteende. Därför vore det viktigt att studera arvets inverkan på fenomenet (Hines & Saudino, 2002). Även Miles och Carey (1997) hävdar att ärftlighet är en viktig faktor och att genetiken måste tas i beaktande då man ser på generationsöverskridande våld. Deras undersökningar kom till olika resultat. Ett resultat var att ärftlighetsfaktorn var upp till 50 %. Ett annat resultat var att miljön hade en stor påverkan på våldsbenägenheten. Ett tredje resultat var att våldsbenägenheten hade ett visst samband med genetiska faktorer med enbart ett litet samband av miljön. Dessa resultat talar emot den sociala inlärningsteorin.

Miles och Carey (1997) kom fram till att miljöns och genetikens samband med aggression förändras med åldern. Hos barn och unga är den gemensamma miljön väldigt lik föräldrarnas miljö och miljön har således stor betydelse för barns och ungas aggression. Även närmiljön, såsom grannskap och vänner, har inflytande på barns och ungas aggression. Då man studerar vuxnas aggression har ärftligheten större betydelse än miljön. Den genetiska påverkan visar sig öka med åldern.

Markowitz (2001) studie tyder på att sociodemografiska faktorer inte har något signifikant samband med närståendevåld. Studien visar att äldre personer, män och mörkhyade hade en mer accepterande attityd till våld, men resultatet var inte statistiskt signifikant. Enligt Markowitz erhålls attityder genom erfarenheter och ses därför som en kulturell överföring. Attityder till exempelvis könsroller, fysisk disciplinering, bestraffning och konflikthantering påverkas starkt av kulturen. Att erfara våld under uppväxten hade ett samband med en mer accepterande attityd till våld. Ju mer positiv en persons attityd till våld var, desto större var sannolikheten att hen kommer att ta till våld. Markowitz anser därför att generationsöverskridande närståendevåld påverkas via attityderna av kulturen.

1.6.3 Könsskillnader gällande våldsbenägenhet

Cappells och Heiners (1990) studie visade att kvinnor var mer känsliga än män för ursprungsfamiljens socialiseringsprocesser. Kvinnor som utsatts för aggression av sina föräldrar betedde sig i större utsträckning aggressivt mot sina egna barn och sin partner. En förklaring till detta är att de lärt sig att disciplinera sina barn på ett aggressivt sätt. Det mer sannolikt att en kvinna som blivit utsatt för aggression i sin barndom utsätter sina egna barn för aggression. Detta gäller inte i samma omfattning för män. Män antas lära sig aggressivt

och våldsamt beteende snarare utgående från kulturen framom ursprungsfamiljen (Cappell & Heiner, 1990).

Crombach och Bombonyé (2015) fann att kvinnor i allmänhet var våldsammare mot sina barn än vad män var. Detta kan bero på att kvinnor är mer involverade i barnuppfostran än män. Studien visade även på att män i största allmänhet är aggressivare än kvinnor och att de i högre utsträckning utsätter sin partner för våld.

1.6.4 Ärvd offerroll

Studier visar att både män och kvinnor som upplevt aggression under sin uppväxt utvecklar en större sårbarhet i fråga om aggression senare i livet (Cappell & Heiner, 1990; Ehrensaft et al., 2003). Sårbarheten kan innebära att personerna lärt sig att provocera fram och tolerera aggression samt att välja en aggressiv partner. Både kvinnor och män som upplevt aggression i ursprungsfamiljen upplever ofta även aggression från sin partner. Personer som utsatts för aggression i barndomen väljer en aggressiv partner i större utsträckning än personer utan dessa erfarenheter. Detta fenomen tyder på en ärvd offerroll. Studien visar att samband mellan erfarenheter av aggression i barndomen och en inlärd offerroll är större än sambandet mellan erfarenheter av aggression i barndomen och en än inlärd roll som utövare (Cappell & Heiner, 1990).

Enligt den sociala inlärningsteorin kan den ärvda offerrollen bero på att en person i sin barndom lärt sig att aggression är ett karaktärsdrag som inte kan påverkas och därför måste accepteras. Om personen senare i livet utsätts för en aggressiv partner förhåller hen sig mer godkännande än vad en person utan dessa barndomserfarenheter skulle göra (DeBoard-Lucas & Grych, 2011).

1.6.5 Faktorer som påverkar förekomsten av våld

Som tidigare nämnts har barn som bevittnat eller utsatts för våld en större benägenhet att ta till våld i sitt eget föräldraskap eller parrelation. Detta beror på att de har en högre tendens att utveckla riskfaktorer (Dixon et al., 2005). Tre signifikanta riskfaktorer som ökar sannolikheten för att våld mot ett barn kan ske hittades. Den första riskfaktorn är att den ena eller båda föräldrarna är under 21 år. Den andra faktorn är att åtminstone en av föräldrarna har lidit av psykisk ohälsa eller depression. Den tredje risken uppstår om det bor en vuxen i hushållet med benägenhet för att använda sig av våld (Dixon et al., 2005). Uppförande- och beteendestörningar visade sig enligt Ehrensaft m.fl. (2003) vara den högsta riskfaktorn för att begå våld i nära relationer. Cappell och Heiner (1990) och Ehrensaft m.fl. (2003) kom i sina

undersökningar fram till att tillämpandet av aggression i parrelationer ofta är ömsesidigt. Endast 4 % av de som blivit utsatta för våld av sin partner har inte utsatt sin partner för våld och 28 % av de som utsatt sin partner för våld hade inte utsatts för våld av sin partner (Ehrensaft et al., 2003).

Emery och Laumann-Billings (1998) utgick från Bronfenbrenners utvecklings ekologiska modell för att kartlägga riskfaktorerna för närståendevåld. Riskerna kategoriserades enligt individuella, miljömässiga och kulturella faktorer. På individnivå var de väsentligaste riskfaktorerna för att utöva våld låg självkänsla, dålig impuls kontroll, destruktiva emotioner och låg stresstålighet. Även genetiska faktorer ökade risken för våldsamt beteende. Riskfaktorer för att falla offer för våld var dålig fysisk och mental hälsa, beteendevikelser, besvärligt temperament, mödosamma personlighetsdrag och hos ett barn även åldern. Faktorer inom familjen som påverkade våldsbenägenheten var storleken på familjen, familjestrukturen, uppfostringsstilen, konflikthanteringsstilen och akuta stressorer såsom att bli arbetslös eller att en familjemedlem dör. Ihållande stress ökade risken för våldsbenägenhet. Närståendevåld går även att relatera till samhällssituationen. Fattigdom, brist på socialservice, social isolation och brist på social sammanhållning kan öka risken för närståendevåld. Likaså kan en hög nivå av arbetslöshet, bostadsbrist, dagliga stressfaktorer och våld i samhället öka risken för förekomsten av våld i hemmet. Även mer lokala faktorer såsom ett kaotiskt grannskap präglad av kriminalitet, droghandel och brist på samhällsidentitet kan öka risken för närståendevåld. Emery och Laumann-Billings menar att samhällspolitiken och kulturen inte orsakar närståendevåldet, men kan acceptera det ifall att det förekommer. Närståendevåld vidmakthålls därför av befintliga övertygelser och värderingar som exempelvis tillåtandet av fysisk bestraffning och våld i massmedia (Emery & Laumann-Billings, 1998).

1.7 Hypoteser

Följande hypoteser beträffande aggressivitet inom familjen ställdes utgående från de forskningsresultat som presenterats i introduktionsdelen.

1. Risken att uttrycka aggression i parrelationer senare i livet förväntades vara större för personer som utsatts för aggression i barndomen (Cappell & Heiner, 1990; Crombach & Bambonyé, 2015; Dixon et al., 2005; Ehrensaft et al., 2003; Hines & Saudino, 2002; Markowitz, 2001; Miles & Carey, 1997; Widom, 1989).
2. Risken att falla offer för aggression i parrelationer senare i livet förväntades vara större för personer som utsatts för aggression i barndomen (Cappell & Heiner, 1990; DeBoard-Lucas & Grych, 2011; Ehrensaft et al., 2003).
3. Kvinnor förväntades ha blivit mer utsatta än män för aggression i barndomen (Krug et al., 2002).
4. Kvinnor förväntades ha blivit mer utsatta än män för aggression i parrelationen (Krug et al., 2002).
5. Kvinnor förväntades ha uttryckt mer aggression än män i parrelationen (Darko, Björkqvist & Österman, 2018; Ndoromo, Österman & Björkqvist, 2017; Ndoromo, Österman & Björkqvist, 2018; Österman, Toldos & Björkqvist, 2014).
6. Användandet av aggression i en parrelation förväntades vara ömsesidigt. De som utsatts för aggression av sin partner förväntades även uttrycka mer aggression mot sin partner (Cappell & Heiner, 1990; Ehrensaft et al., 2003).
7. Olika former av aggression förväntades korrelera med varandra (Krug et al., 2002).
8. Den mest förekommande formen av aggression i barndomen förväntades vara att bli utsatt för psykisk aggression (Glaser, 2011; Tonmyr et al., 2011).

2. Metod

2.1 Sampel

Ett frågeformulär fylldes i av 208 kvinnor och 90 män. Två personer uppgav ”annat” som kön. Medelåldern var 33.9 år ($SD = 11.4$) för kvinnorna och 31.3 år ($SD = 9.4$) för männen. Det fanns en tendens till en åldersskillnad [$t_{(296)} = 1.91, p < .057$]. Av respondenterna hade 45.0 % svenska som modersmål, 46.3 % hade finska som modersmål och 8.7 % hade ett annat modersmål. Utbildningsgraden var fördelad enligt följande: grundskola 5 %, gymnasium/yrkesskola 33.7 %, kandidatnivå eller yrkeshögskola 41.7 % och magisternivå eller högre utbildning 19.7 %. Av respondenterna var 31.0 % studerande, 55.0 % i arbetslivet, 5.0 % arbetslösa, 5.7 % föräldralediga, 2.0 % pensionärer och 1.3 % hade valt ”annat”.

Tabell 1

Reliabilitetsvärden samt enskilda frågor som mätte utsatthet för aggression i barndomen (N = 300).

Gjorde dina föräldrar eller omsorgsperson något av det följande mot dig då du var barn?

Psykisk aggression (11 item, $\alpha = .95$)

- a) Förolämpade dig
- b) Kritiserade eller anklagade dig
- c) Ställde orimligt höga krav på dig
- d) Fick dig att känna dig osäker eller rädd
- e) Fick dig att känna skuld eller skam
- f) Förlöjligade eller förödmjukade dig
- g) Utsatte dig för överdriven kontroll eller tvång
- h) Förstörde, gömde eller slängde saker som varit viktiga för dig
- i) Isolerade dig från personer eller aktiviteter som varit viktiga för dig
- j) Hotade dig
- k) Besträffade dig

Fysisk aggression (5 item, $\alpha = .89$)

- a) Skuffade dig
- b) Luggade dig
- c) Slog dig med handen
- d) Höll fast dig hårt
- e) Slog dig med ett föremål

Sexuellt utnyttjande (3 item, $\alpha = .77$)

- a) Berörde dig på ett otrevligt sätt
 - b) Tvingade dig att röra vid deras könsorgan
 - c) Tvingade dig till sexuella handlingar
-

2.2 Instrument

Ett svenskspråkigt frågeformulär konstruerades för undersökningen, formuläret översattes också till finska och engelska. Det innehöll följande skalor för mätning av: utsatthet för a) psykisk aggression b) fysisk aggression och c) sexuellt utnyttjande i barndomen, utsatthet för d) psykisk aggression samt e) fysisk och sexuell aggression i parrelationen, användandet av f) psykisk aggression och g) fysisk och sexuell aggression i parrelationen.

Frågorna besvarades med hjälp av svarsalternativ på en femgradig skala (0 = aldrig, 1 = sällan, 2 = ibland, 3 = ofta, 4 = mycket ofta). Skalornas reliabilitet samt de enskilda frågorna framgår av Tabell 1 och 2.

Tabell 2

Reliabilitetsvärden samt enskilda frågor som mätte utsatthet för aggression i parrelationen (N = 300).

Har din partner gjort något av följande mot dig?

Psykisk aggression (9 item, $\alpha = .95$)

- a) Kritiserat eller anklagat dig
- b) Fått dig att känna skuld eller skam
- c) Ställt orimligt höga krav på dig
- d) Förlöjligat eller förödmjukat dig
- e) Utsatt dig för överdriven kontroll eller tvång
- f) Överdrivet mycket kontrollerat var du befinner dig
- i) Svartmålat dig på sociala medier
- j) Isolerat dig från personer eller aktiviteter som varit viktiga för dig
- k) Hotat dig

Fysisk och sexuell aggression (5 item, $\alpha = .86$)

- h) Förstört eller slängt saker som varit viktiga för dig
- l) Fysiskt förhindrat eller hållit fast dig hårt
- m) Slagit dig med handen
- n) Slagit dig med ett föremål
- o) Tvingat dig till sexuella handlingar

Har du gjort något av följande mot din partner? (15 item)

Psykisk aggression (9 item, $\alpha = .86$)

Fysisk och sexuell aggression (5 item, $\alpha = .63$)

2.3 Procedur

Ett elektroniskt frågeformulär konstruerades och länken delades ut med hjälp av Facebook, i e-post och i nyhetsbrev till högskolestuderande samt via professionella personer i arbetslivet. Länken var aktiv under tiden 24.10–3.12.2018.

2.4 Etiska hänsyn

De respondenter som deltog undersökningen var alla anonyma. Studien följde de etiska principer beträffande vetenskaplig forskning med människor som stipuleras i the Declaration of Helsinki (World Medical Association, 2008) samt riktlinjer för forskningsverksamhet som utarbetats av the Finnish Advisory Board on Research Integrity (2012).

3. Resultat

3.1 Skalorna i undersökningen

Skalorna i undersökningen korrelerades med varandra (Tabell 3). Samtliga skalor, utom användandet av fysisk och sexuell aggression i parrelationen, korrelerade signifikant positivt med varandra. Den vanligaste formen av utsatthet för aggression i barndomen var utsatthet för psykisk aggression ($m = 1.36$), följt av fysisk aggression ($m = 0.90$). Sexuellt utnyttjande var minst vanligt ($m = 0.13$) [$F_{(2, 298)} = 221.73, p < .001, \eta_p^2 = .598$].

Tabell 3
Korrelationer mellan skalorna i studien ($N = 300$).

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Utsatthet för aggression i barndomen						
1. Psykisk aggression						
2. Fysisk aggression	.80 ***					
3. Sexuellt utnyttjande	.26 ***	.29 ***				
Utsatthet för aggression i parrelationen						
4. Psykisk aggression	.26 ***	.22 ***	.14 *			
5. Fysisk och sexuell aggression	.23 ***	.24 ***	.13 *	.78 ***		
Användandet av aggression parrelationen						
6. Psykisk aggression	.35 ***	.32 ***	.12 *	.46 ***	.43 ***	
7. Fysisk och sexuell aggression	.09 <i>ns</i>	.10 †	-.02 <i>ns</i>	.32 ***	.42 ***	.56 ***

*** $p < .001$; ** $p < .01$; * $p < .05$; † $p < .10$

3.2 Ålder

Då resultatet från mätningens skalor korrelerades med faktorn ålder framgick det att samtliga resultat, utom användandet av fysisk och sexuell aggression i parrelationen, korrelerade signifikant positivt med ålder (Tabell 4).

Tabell 4
Skalornas resultat korrelerade med ålder (N = 300).

	Ålder
Utsatthet för aggression i barndomen	
Psyisk aggression	.23 ***
Fysisk aggression	.27 ***
Sexuellt utnyttjande	.15 **
Utsatthet för aggression i parrelationen	
Psyisk aggression	.22 ***
Fysisk och sexuell aggression	.22 ***
Användandet av aggression i parrelationen	
Psyisk aggression	.12 *
Fysisk och sexuell aggression	.06 <i>ns</i>

*** $p < .001$; ** $p < .01$; * $p < .05$

3.3 Enskilda item i skalorna

De vanligaste enskilda itemen i skalorna som mätte utsatthet för aggression i barndomen var följande: att ha blivit kritiserad eller anklagad ($m = 1.9$), att ha känt skuld eller skam ($m = 1.8$), att ha känt sig osäker eller rädd ($m = 1.7$), att ha blivit luggad ($m = 1.3$), att ha blivit hårt fasthållen ($m = 1.2$) och att ha blivit berörd på ett otrevligt sätt ($m = 0.3$).

De vanligaste enskilda itemen i skalorna som mätte utsatthet för aggression i parrelationen var följande: att ha blivit kritiserad eller anklagad ($m = 1.8$), att ha känt skuld eller skam ($m = 1.7$), att ha blivit förlöjligad eller förödmjukad ($m = 1.4$), att ha blivit fysiskt förhindrad eller hårt fasthållen ($m = 0.9$) och att viktiga saker blivit förstörda eller slängda ($m = 0.7$).

De vanligaste enskilda itemen i skalorna som mätte användandet av aggression i parrelationen var följande: att ha kritiserat eller anklagat sin partner ($m = 1.5$), att ha fått sin partner att känna skuld eller skam ($m = 1.2$), att ha ställt orimligt höga krav på sin partner ($m = 0.8$), att ha slagit sin partner med handen ($m = 0.3$) och att fysiskt förhindrat eller hållit fast sin partner hårt ($m = 0.3$).

3.4 Kön och utbildning

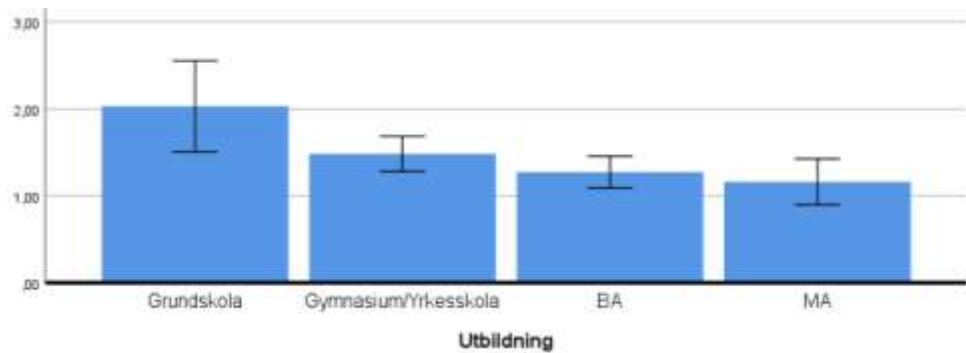
En multivariat variansanalys (MANOVA) utfördes med kön och utbildning som oberoende variabler samt de sju skalorna som beroende variabler. Ålder hölls som kovariat (Tabell 5, Figurerna 1–3). Resultatet av den multivariata analysen var signifikant i fråga om kön och utbildning, men inte i fråga om deras interaktion. Resultatet av de univariata analyserna var signifikanta i fråga om samtliga skalor utom gällande sexuellt utnyttjande. Kvinnorna uppvisade högre värden på skalorna som mätte utsatthet för psykisk och fysisk aggression i barndomen, utsatthet för fysisk och sexuell aggression i parrelationen och användandet av psykisk aggression i parrelationen.

Förekomsten av utsatthet för psykisk och fysisk aggression i barndomen var signifikant större bland respondenter som hade enbart grundskoleutbildning jämfört med förekomsten av utsatthet för aggression bland personer med högre utbildning. Samma trend gällde för utsatthet för fysisk och sexuell aggression i parrelationen.

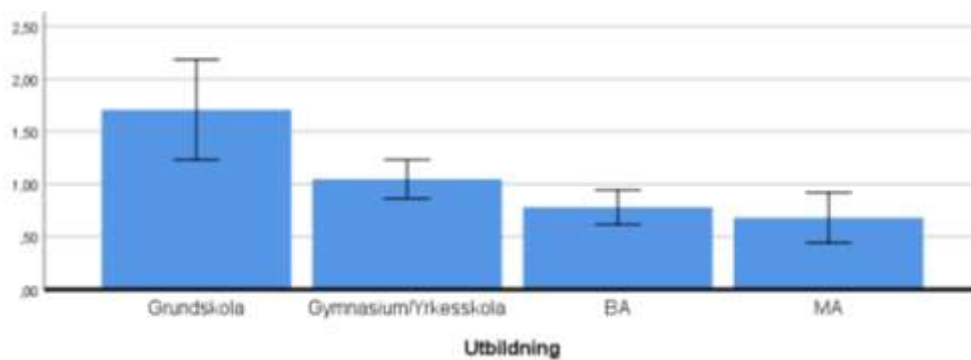
Tabell 5

Resultat av en MANOVA med kön och utbildning som oberoende variabler och de sju skalorna som beroende variabler. Ålder hölls som kovariat ($N = 298$).

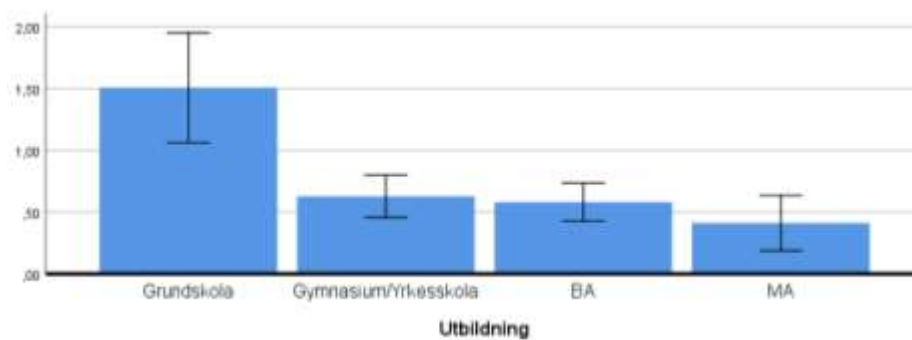
	F	df	$p \leq$	η^2	Medelvärden	
					Kvinnor	Män
Effekt av kön						
Multivariat analys	2.89	7, 283	.006	.067		
Univariata analyser						
Utsatthet för aggression i barndomen						
Psykisk aggression	7.59	1, 289	.006	.026	1.51	1.01
Fysisk aggression	4.20	”	.042	.014	1.00	0.67
Sexuellt utnyttjande	2.86	”	<i>ns</i>	.010	0.17	0.04
Utsatthet för aggression i parrelationen						
Psykisk aggression	3.84	”	.051	.013	1.30	1.00
Fysisk och sexuell aggression	10.84	”	.001	.036	0.71	0.36
Användandet av aggression i parrelationen						
Psykisk aggression	5.03	”	.026	.017	0.69	0.43
Fysisk och sexuell aggression	3.48	”	.063	.012	0.19	0.11
Effekt av utbildning						
Multivariat analys	1.99	21, 855	.005	.047	Se texten	
Univariata analyser						
Utsatthet för aggression i barndomen						
Psykisk aggression	3.71	3, 289	.012	.037		
Fysisk aggression	5.52	”	.001	.054		
Sexuellt utnyttjande	1.07	”	<i>ns</i>	.011		
Utsatthet för aggression i parrelationen						
Psykisk aggression	1.02	”	<i>ns</i>	.010		
Fysisk och sexuell aggression	3.82	”	.010	.038		
Användandet av aggression i parrelationen						
Psykisk aggression	1.73	”	<i>ns</i>	.018		
Fysisk och sexuell aggression	0.09	”	<i>ns</i>	.001		
Interaktion mellan kön och utbildning	1.38	21, 855	<i>ns</i>	.033		
Multivariat analys						

Figur 1. Medelvärden för utsatthet för psykisk aggression i barndomen för personer med olika utbildningsgrad ($N = 300$).

Figur 2. Medelvärden för utsatthet för fysisk aggression i barndomen för personer med olika utbildningsgrad ($N = 300$).

Figur 3. Medelvärden för utsatthet för fysisk och sexuell aggression i parrelationen för personer med olika utbildningsgrad ($N = 300$).

3.5 Sysselsättning

Inga samband hittades mellan respondenternas huvudsakliga dagliga syssla och de värden som framkom vid mätningen av undersökningens skalor.

3.6 Språk

En multivariat variansanalys (MANOVA) utfördes med språk som oberoende variabel och de sju skalorna som beroende variabler. Den multivariata analysen var signifikant (Tabell 6). De univariata analyserna visade att finskspråkiga respondenter rapporterade signifikant högre värden på samtliga skalor förutom den som mätte utsatthet för sexuellt utnyttjande i barndomen.

Tabell 6
Resultat av en MANOVA med språk som oberoende variabel samt de sju skalorna som beroende variabler ($N = 274$).

	F	df	$p \leq$	η_p^2	Medelvärden	
					Svenska	Finska
Effekt av språk						
Multivariat analys	7.79	7,266	.001	.170		
Univariata analyser						
Utsatthet för aggression i barndomen						
Psykisk aggression	29.04	1,272	.001	.096	1.04	1.70
Fysisk aggression	28.81	”	.001	.096	0.61	1.21
Sexuellt utnyttjande	0.80	”	<i>ns</i>	.003	0.12	0.16
Utsatthet för aggression i parrelationen						
Psykisk aggression	27.26	”	.001	.091	0.91	1.60
Fysisk och sexuell aggression	26.79	”	.001	.090	0.37	0.92
Användandet av aggression i parrelationen						
Psykisk aggression	19.30	”	.001	.066	0.49	0.77
Fysisk och sexuell aggression	8.90	”	.003	.032	0.11	0.22

4. Diskussion

4.1 Resultatdiskussion

Undersökningens resultat visade tydliga samband mellan användandet av psykisk aggression i parrelationen och utsatthet för psykisk och fysisk aggression i barndomen. Ett svagt samband hittades även mellan användandet av psykisk aggression i parrelationen och utsatthet för sexuellt utnyttjande i barndomen. Resultaten stöder tidigare studier som visat en koppling mellan utsatthet för aggression i barndomen och att utsätta sin partner för aggression senare i livet (Crombach & Bambonyé, 2015; Ehrensaft et al., 2003; Markowitz, 2001). Att använda fysisk och sexuell aggression i parrelationen visade sig inte korrelera med utsatthet för aggression i barndomen. Detta kan bero på att självskattningar beträffande eget aggressivt beteende kan vara missvisande till följd av en oförmåga att inse hur det egna beteendet kan upplevas av andra. Även förnekande av grövre våld kan vara en bakomliggande orsak till att detta samband inte blev statistiskt säkerställt i denna studie.

Att ha blivit utsatt för psykisk, fysisk och sexuell aggression i parrelationen visade sig ha ett samband med utsatthet för psykisk och fysisk aggression i barndomen. Ett svagt samband hittades mellan utsatthet för psykisk, fysisk och sexuell aggression i parrelationen och utsatthet för sexuellt utnyttjande i barndomen. Detta resultat överensstämmer med tidigare forskning om att personer som upplevt aggression under sin uppväxt även riskerar att falla offer för aggression av sin partner senare i livet (Cappell & Heiner, 1990; Ehrensaft et al., 2003).

I enlighet med förväntningarna och tidigare forskning (Cappell & Heiner, 1990; Ehrensaft et al., 2003) visade resultaten att utsatthet för och användandet av aggression i parrelationen är ömsesidigt mellan partnerna. Aggressiva personer faller lättare offer för andras aggression. Liksom tidigare forskning (Krug et al., 2002) indikerar denna studies resultat att en och samma person utsätts för olika former av aggression.

Både utsatthet för aggression i barndomen och utsatthet för aggression i parrelationen korrelerade med ålder. En förklaring till detta kan vara att äldre respondenter mer frekvent blivit utsatta för våld under sin uppväxt, eftersom åga av barn var tillåtet i Finland fram till 1984 (STM, u.å.). En annan förklaring kan vara att äldre personer har erfärut flera parrelationer och således ökar även sannolikheten för att utsättas för våld i parrelationen.

De vanligast förekommande formerna av psykisk aggression i barndomen visade sig vara att bli kritiserad eller anklagad, att känna skuld eller skam och att känna sig osäker eller rädd.

De mest förekommande formerna av psykisk aggression i parrelationen visade sig vara att bli kritiserad eller anklagad, att känna skuld eller skam och att bli förlöjligad eller förödmjukad. Förekomsten av aggression visade sig på det hela taget vara låg bland undersökningens respondenter, eftersom medelvärdet för ovannämnda item låg strax under 2, vilket motsvarade svarsalternativet ”ibland”.

Kvinnorna uppvisade högre värden på utsatthet för aggression under barndomen och i parrelationen. Liknande resultat har rapporterats i tidigare forskning (Krug et al., 2002). Kvinnorna visade även högre värden på användandet av psykisk aggression i parrelationen. Resultaten stämmer överens med ett flertal studier om lågintensiv aggression (Darko, Björkqvist & Österman, 2018; Ndoromo, Österman & Björkqvist, 2017; Ndoromo, Österman & Björkqvist, 2018; Österman, Toldos & Björkqvist, 2014).

Utsatthet för psykisk och fysisk aggression i barndomen samt utsatthet för fysisk och sexuell aggression i parrelationen var signifikant högst bland lågutbildade respondenter. Högre utbildning kan ses som en skyddande faktor, medan låg utbildning kan ses som en riskfaktor. Med tanke på det våldsförebyggande arbetet är det viktigt att identifiera riskgrupperna. Således kan man sätta in selektiva insatser för identifierade riskgrupper, vilket kan minska förekomsten av närståendevåld. Inget samband hittades mellan respondenternas huvudsakliga dagliga syssla och förekomsten av aggression.

Resultaten visade att finskspråkiga respondenter var mer utsatta än svenskspråkiga för psykisk och fysisk aggression i barndomen. Utsatthet för sexuellt utnyttjande i barndomen visade sig förekomma lika mycket mellan svensk- och finskspråkiga. Även utsatthet för och användandet av aggression i parrelationen visade sig förekomma mer bland finskspråkiga respondenter.

4.2 Metoddiskussion

I denna undersökning användes en elektronisk enkät som datainsamlingsmetod. Respondenten hade möjlighet att fylla i formuläret då hen upplevde sig ha tid för det. Frågeformuläret var relativt kort och enkelt att fylla i och byggde på självskattning. Samtliga frågor måste vara besvarade för att formuläret skulle kunna skickas in. Självskattningsformulär förutsätter självinsikt och respondenterna antogs vara ärliga då de besvarade formuläret. Formuläret var inte konstruerat för att upptäcka felkällor och eventuella oärliga svar kunde därför inte elimineras.

Urvalet var inte slumpmässigt eftersom respondenterna själva fick avgöra om de ville

delta. Det kan hända att en viss typ av respondenter blev intresserade av undersökningen, möjligen de som utsatts för våld snarare än de som utfört våldshandlingar. Resultaten i denna studie gäller det sampel som deltagit i undersökningen och är inte representativa för hela Finland. Inga slutsatser kan således dras om den generella förekomsten av aggression i barndomen och i parrelationer i Finland. För mer representativa resultat borde urvalet varit slumpmässigt utvalt och svarsfrekvensen borde ha varit betydligt högre. Även könsfördelningen borde ha varit jämnare för ett mer reliabelt resultat. Analyser om respondenter med ett annat modersmål än svenska eller finska kunde inte genomföras eftersom detta sampel var för litet.

Frekvensen för utsatthet för och användandet av sexuell aggression i parrelationen visade sig vara låg. För att kunna innefatta den sexuella aggressionen i analyserna slogs skalorna samman med skalorna för förekomsten av fysisk aggression. Detta skulle kunnat undgås om fler frågor angående sexuell aggression hade ställts. Även de övriga frågorna borde ha handlat mer specifikt om lågintensiv aggression istället för om våld. Frågan gällande civilstånd kunde inte användas, eftersom det inte framkom om respondenten svarat utgående från den nuvarande eller en tidigare parrelation. Det borde ha begärts upplysning om vilken parrelationen som respondenten svarat utgående från. Även respondentens ålder under den ifrågavarande parrelationen borde ha preciserats.

4.3 Förslag till fortsatt forskning

I likhet med tidigare forskning har denna studie kunnat fastställa ett samband mellan förekomsten av aggression i barndomen och i parrelationer senare i livet. Fortsatt forskning gällande hög- och lågintensiv aggression är av stor betydelse för att kunna utveckla det våldsförebyggande arbetet i Finland. För att kunna bryta våldsspiralen borde effektiva våldsförebyggande metoder undersökas och utvecklas. Tidigare forskning har företrädesvis undersökt riskfaktorer gällande aggressivitet och våld i hemmet. Förslagsvis skulle det vara viktigt att utforska potentiella stödfaktorer för utvecklandet av det hälsofrämjande arbetet.

Som förslag till fortsatt forskning skulle även offerundersökningar vara av stor betydelse, eftersom brottsstatistik gällande närståendevåld ofta är missvisande (BRÅ, 2018) och inte inkluderar förekomsten av lågintensiv aggression. Även longitudinell forskning skulle vara väsentlig för att visa i vilken riktning förekomsten av aggression inom familjen är på väg. Interaktionseffekten mellan utsatthet för aggression i barndomen och förekomsten av psykisk ohälsa senare i livet skulle med fördel kunna undersökas närmare. Detta eftersom största delen av dem som utsatts för aggression i barndomen inte vänder sin egen aggression utåt, utom istället vänder aggressionen mot sig själv genom exempelvis ångest, depression eller självskadebeteende (Widom, 1989).

Referenser

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5e uppl.)*. Washington, DC: Author.
- Archer, J. (2018). Violence to partners: Gender symmetry revisited. In Ireland, J. L., Birch, P., & Ireland, C. A. (red.). *The Routledge international handbook of human aggression: Current issues and prospectives*, 155-169. London, UK: Routledge.
- Bakermans-Kranenburg, M. J., van Ijzendoorn, M. H., & Juffer, E. (2005). Disorganized infant attachment and preventive interventions: A review and metaanalysis. *Infant Mental Health Journal*, 26, 191-216.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Batson, C. D., & Ahmad, N. Y. (2009). Using empathy to improve intergroup attitudes and relations. *Social Issues and Policy Review*, 3, 141-177.
- Beers, S. R., & De Bellis, M. D. (2002). Outcomes of child abuse. *Journal of Neurosurgery and Clinical Neurology*, 13, 235-241.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss. Vol. 1: Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss. Vol. 2: Separation: Anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Broberg, A., Almqvist, K., Risholm Mothander, P., & Tjus, T. (2015). *Klinisk barnpsykiologi. Utveckling på avvägar. (2a uppl.)* Stockholm: Natur & Kultur.
- Bronfenbrenner, U. (1971). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Brottsförebyggande rådet [BRÅ]. (2018). *Mörkertal och dold brottslighet*.
<https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/morkertal-och-dold-brottslighet.html>
- Cappell, C., & Heiner R. (1990). The intergenerational transmission of family aggression. *Journal of Family Violence*, 5, 135-152.
- Caspi, A., McClay, J., Moffitt, T. E., Mill, J., Martin, J., Craig, I. W., Taylor, A., & Poulton, R. (2002). Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children. *Science*, 297, 851-854. doi:10.1126/science.1072290
- Centralförbundet för Barnskydd. (no date). *Förebyggande arbete*.
<https://www.lskl.fi/svenska/forebyggande-arbete/>
- Cook, A., Spinnazola, J., Ford, J., Lanktree, C., Blaustein, M., Cloitre, M., DeRosa, R., Hubbard, R., Kagan, R., Liautaud, J., Mallah, K., Olafson, E., & Vand der Kolk, B. (2005).

- Complex trauma in children and adolescents. *Psychiatric Annals*, 35, 390-398.
- Courtois, C. (2008). Complex trauma, complex reactions: Assessment and treatment. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 1, 86-100.
- Crombach, A., & Bambonyé, M. (2015). Intergenerational violence in Burundi: Experienced childhood maltreatment increases the risk of abusive child rearing and intimate partner violence. *European Journal of Psychotraumatology*, 6, 1-7. doi:10.3402/ejpt.v6.26995
- Darko, G., Björkqvist, K., & Österman, K. (2018). Low intensity intimate partner aggression in Ghana: Support for the revised gender symmetry theory in an African country. *Aggressive Behavior*, 45, 52-61. doi:10.1002/ab.21796
- DeBoard-Lucas, R., & Grych, J. (2011). Children's perception of intimate partner violence: Causes, consequences, and coping. *Journal of Family Violence*, 26, 343-354. doi:10.1007/s10896-011-9368-2
- Dixon, L., Browne, K., & Hamilton-Giachritsis, C. (2005). Risk factors of parents abused as children: A mediational analysis of the intergenerational continuity of child maltreatment (Part 1). *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 46, 47-57. doi:10.1111/j.1469-7610.2004.00339.x
- Dyregrov, A. (1997). *Barn och trauma*. Lund: Studentlitteratur.
- Egidius, H. (no date). *Stress-sårbarhetsmodellen*. Psykologiguiden. <http://www.psykologiguiden.se/psykologilexikon/?Lookup=stress-s%C3%A5rbarhetsmodellen>
- Ehrensaft, M. K., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E., Chen, H., & Johnson, J. G. (2003). Intergenerational transmission of partner violence: A 20-year prospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71, 741-753. doi:10.1037/0022-006X.71.4.741
- Emery, R., & Laumann-Billings, L. (1998). An overview of nature, causes, and consequences of abusive family relationships. Toward differentiating maltreatment and violence. *American Psychological Association*, 53, 121-135.
- Ewalds, H. (2005). *Vem angår våldet? Kommunens handbok om förebyggande av våld i par- och närrelationer*. Social- och hälsovårdsministeriet: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70762/URN%3aNBN%3afi-fe201504225293.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., Koss, M. P., & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14, 245-258.

- Finnish Advisory Board on Research Integrity. (2012). *Responsible conduct of research and procedures for handling allegations of misconduct in Finland*. Helsinki, Finland: Finnish Advisory Board on Research Integrity.
- Fonagy, P., Target, M., Gergely, G., Allen, J. G., & Bateman, A. W. (2003). The developmental roots to borderline personality disorder in early attachment relationships: A theory and some evidence. *Psychoanalytic Inquiry*, 23, 412-459.
- Glaser, D. (2011). How to deal with emotional abuse and neglect: Further development of a conceptual framework (FRAMEA). *Child Abuse & Neglect*, 35, 866-875.
- Grech, G., & Burgess, M. (2011). Trends and patterns in domestic violence: 2001 to 2010. *New South Wales Bureau of Crime Statistics and Research*, 61.
www.bocsar.nsw.gov.au/Documents/BB/bb61.pdf
- Healey, C., & Fisher, P. (2011). Young children in foster care and the development of favourable outcomes. *Children and Youth Services Review*, 33, 1822-1830.
- Hines, D., & Saudino, K. (2002). Intergenerational transmission of intimate partner violence. A behavioral genetic perspective. *Trauma, Violence and Abuse*, 3, 210-225.
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi* (3e rev. utg.). Stockholm: Natur & Kultur.
- Institutet för hälsa och välfärd [THL]. (2017). *Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on?*
https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde
- Kar, H. L., & O'Leary, K. D. (2010). Gender symmetry or asymmetry in intimate partner victimization? Not an either/or answer. *Partner Abuse*, 1, 152-168.
<http://doi.org/10.1891/1946-6560.1.2.152>
- Krug, E. G., Dahlberg, L. L., Mercy, J. A., Zwi, A. B., & Lozano, R. (Eds.) (2002). *World report on violence and health*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1
- Markowitz, F. E. (2001). Attitudes and family violence: Linking intergenerational and cultural theories. *Journal of Family Violence*, 16, 205-218.
- McCrorry, E., DeBrito, S., & Viding, E. (2010). Research review: The neurobiology and genetics of maltreatment and adversity. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51, 1079-1095.
- Miles, D. R., & Carey, G. (1997). Genetic and environmental architecture of human aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 207-217.
- Ndoromo, O., Österman, K., & Björkqvist, K. (2017). Sex differences in victimisation from

- low intensity intimate partner aggression in South Sudan. *European Journal of Social Sciences*, 11, 15-23.
- Ndoromo, O., Österman, K., & Björkqvist, K. (2018). Sex differences in perpetration of low intensity intimate partner aggression in South Sudan. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 10, 93-101.
- Nordanger, D., Braarud, H., Albaek, M., & Johansen, V. (2011). Developmental trauma disorder: En lösning på barntraumatologifeltets problem? *Tidskrift for Norsk Psykologforening*, 48, 1086-1090.
- O'Connor, T. G., Rutter, M., & The English and Romanian Adoptees Study Team. (2000). Attachment disorder behaviour following early severe deprivation: Extension and longitudinal follow-up. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 39, 703-712.
- Plomin, R. (1994). The Emanuel Miller memorial lecture 1993: Genetic research and identification of environmental influences. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 35, 817-834. doi:10.1111/j.1469-7610.1994.tb02297.x
- Polisen. (no date). *Familjevåld*. <https://www.poliisi.fi/brott/familjevåld>
- Sharp, C. & Venta, A. (2012). Mentalizing problems in children and adolescents. I: N. Midgley & I. Vrouva (red.), *Minding the child: Mentalization-based interventions with children, young people and their families*. London & New York: Routledge.
- Shi, Z., Bureau, J., Easterbrooks, M. A., Zhao, X., & Lyons-Ruth, K. (2012). Childhood maltreatment and prospectively observed quality of early care a predictors of antisocial personality disorder features. *Infant Mental Health Journal*, 33, 55-69.
- Solomon, J., & George, C. (2011). *Disorganized attachment and caregiving*. New York: The Guilford Press.
- Solomon, J., George, C., & De Jong, A. (1995). Children classified as controlling at age six: Evidence of disorganized representational strategies and aggression at home and at school. *Development and Psychopathology*, 7, 447-463.
- Statistikcentralen. (2018). *Avio- ja avopuolisoiden välisten tapauksien osuus perhe- ja lähisuhdeväkivallasta laskussa*. https://www.stat.fi/til/rpk/2017/15/rpk_2017_15_2018-05-31_tie_001_fi.html
- Strafflagen 19.12.1889/39. Finlex.
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=strafflagen>
- Straus, M. A. (2008). Dominance and symmetry in partner violence by male and female

- university students in 32 nations. *Children and Youth Services Review*, 30, 252-275.
<http://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2007.10.004>
- Straus, M. A. (2009). Gender symmetry in partner violence: Evidence and implications for prevention and treatment. In D. J. Whitaker, & J. R. Lutzker (red.), *Preventing partner violence: Research and evidence-based intervention strategies*, 245-271. Washington D. C.: American Psychological Association.
- Straus, M. A. (2011). Gender symmetry and mutuality in perpetration of clinical-level partner violence: Empirical evidence and implications for prevention and treatment. *Aggression and Violent Behavior*, 16, 279-288. <http://doi.org/10.1016/j.avb.2011.04.010>
- Social- och hälsovårdsministeriet [STM]. (no date). *Frågor och svar om barnskyddet i Finland*. <https://stm.fi/sv/barnskydd/fragor-och-svar-om-barnskyddet-i-finland>
- Tonmyr, L., Draca, J., Crai, J., & MacMillan, H. (2011). Measurement of emotional/psychological maltreatment: A review. *Child Abuse & Neglect*, 35, 876-886.
- Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University press.
- Våld i nära relationer. (2018). *Om våld*. <http://www.valdinararelationer.se/om-vald/>
- Werner, E., & Smith, R. (2003). *Att växa mot alla odds: Från födelse till vuxenliv*. Svenska föreningen för psykisk hälsa. Stockholm: Norstedt.
- World Health Organization [WHO]. (2016). *Child maltreatment*. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/>
- World Medical Association. (2013). Declaration of Helsinki: Ethical principles for medical research involving human subjects. *JAMA*, 310, 2191-2194.
- Widow, C. S. (1989). The cycle of violence. *Science*, 244, 160-166.
- Österman, K., & Björkqvist, K. (2009.) *DIAS-Adult*. Vasa, Finland: Åbo Akademi University.
- Österman, K., Toldos, M. P., & Björkqvist, K. (2014). Direct and indirect aggression in intimate relationships in Mexico and Finland. XXIth World Meeting of the International Society for Research on Aggression, Atlanta, GA, July 15-19.

Frågeformuläret på svenska

Våld i barndomen och i parrelationen

Detta formulär behandlar sambandet mellan erfarenheter av våld i barndomen och upplevelser av våld i parrelationer senare i livet. Undersökningen är en del av en pro gradu -avhandling i utvecklingspsykologi som utförs vid Åbo Akademi i Vasa. Enkäten tar bara några minuter att fylla i. Du är fullständigt anonym och svaren behandlas konfidentiellt. Deltagandet är frivilligt. Trots att temat för undersökningen är tungt hoppas jag att du ändå tar dig tid att fylla i formuläret. Tack på förhand!

Med vänlig hälsning,
Maria Dahlberg

Frågor om dig

Kön?
Man, Kvinna, Annat

Hur gammal är du? (endast siffror)

Vilket är ditt modersmål?

Vilken är din högsta utbildning?
Grundskola, Gymnasium/yrkesskola, Lägre yrkeshögskole-/universitetsexamen, Högre yrkeshögskole-/universitetsexamen, Doktorsexamen

Vilken är din huvudsakliga sysselsättning?
Studerande, i arbetslivet, Arbetslös, Föräldraledig, Pensionär, Annat

Civilstånd?
Singel, Särbo, Sambo, Gift, Skild, Änka/änkling, Annat

Frågor om din barndom

Tänk tillbaka på din barndom då du besvarar följande frågor.

Svarsalternativ: 0 = aldrig, 1 = sällan, 2 = ibland, 3 = ofta, 4 = mycket ofta

Gjorde dina föräldrar eller omsorgsperson något av det följande mot dig då du var barn?

- a) Förolämpade dig
- b) Kritiserade eller anklagade dig
- c) Ställde orimligt höga krav på dig
- d) Fick dig att känna dig osäker eller rädd
- e) Fick dig att känna skuld eller skam
- f) Förlöjligade eller förödmjukade dig
- g) Utsatte dig för överdriven kontroll eller tvång
- h) Förstörde, gömde eller slängde saker som varit viktiga för dig
- i) Isolerade dig från personer eller aktiviteter som varit viktiga för dig
- j) Hotade dig
- k) Besträffade dig
- l) Skuffade dig
- m) Luggade dig
- n) Slog dig med handen
- o) Höll fast dig hårt
- p) Slog dig med ett föremål
- q) Berörde dig på ett otrevligt sätt
- r) Tvingade dig att röra vid deras könsorgan
- s) Tvingade dig till andra sexuella handlingar

Frågor om din parrelation

Tänk på din nuvarande eller en tidigare parrelation i vilken det eventuellt förekommit våld, då du besvarar på följande frågor.

Svarsalternativ: 0=aldrig, 1=sällan, 2=ibland, 3=ofta, 4=mycket ofta

Har din partner gjort något av följande mot dig?

- a) Kritiserat eller anklagat dig
- b) Fått dig att känna skuld eller skam
- c) Ställt orimligt höga krav på dig
- d) Förlöjligat eller förödmjukat dig
- e) Utsatt dig för överdriven kontroll eller tvång
- f) Överdrivet mycket kontrollerat var du befinner dig
- g) Missbrukat dina eller era gemensamma pengar
- h) Förstört eller slängt saker som varit viktiga för dig
- i) Svartmålat dig på sociala medier
- j) Isolerat dig från personer eller aktiviteter som varit viktiga för dig
- k) Hotat dig
- l) Fysiskt förhindrat eller hållit fast dig hårt
- m) Slagit dig med handen
- n) Slagit dig med ett föremål
- o) Tvingat dig till sexuella handlingar

Har du gjort något av följande mot din partner?

- a) Kritiserat eller anklagat hen
- b) Fått hen att känna skuld eller skam
- c) Ställt orimligt höga krav på hen
- d) Förlöjligat eller förödmjukat hen
- e) Utsatt hen för överdriven kontroll eller tvång
- f) Överdrivet mycket kontrollerat var hen befinner sig
- g) Missbrukat hens eller era gemensamma pengar
- h) Förstört eller slängt saker som varit viktiga för hen
- i) Svartmålat hen på sociala medier
- j) Isolerat hen från personer eller aktiviteter som varit viktiga för hen
- k) Hotat hen
- l) Fysiskt förhindrat eller hållit fast hen hårt
- m) Slagit hen med handen
- n) Slagit hen med ett föremål
- o) Tvingat hen till sexuella handlingar

Tack för ditt deltagande! Om formuläret väckt obehagliga minnen, tankar eller känslor eller andra frågor och funderingar så kan du vända dig till något av följande ställen för stöd och hjälp:

Nollalinja: <https://www.nollalinja.fi/sv/>

Kriscentret Valo, Vasa, <http://www.pohjanmaankriisikeskus.fi/svenska.html>

Avokki, Vasa, <https://ensijaturvakotienliitto.fi/vaasanensijaturvakoti/palvelut/avokki/>

Frågeformuläret på finska

Väkivalta lapsuudessa ja parisuhteessa

Tämän kyselylomakkeen avulla pyritään selvittämään lapsuuden väkivallan kokemusten ja myöhemmin elämässä koettujen väkivaltaisten parisuhteiden välistä yhteyttä. Lomake on osa kehityspsykologian pro gradu -tutkimusta, jota suoritan Åbo Akademiassa Vaasassa.

Kyselylomakkeen täyttäminen kestää vain muutaman minuutin. Pysyt täysin anonyyminä, ja vastauksia käsitellään luottamuksellisesti. Osallistuminen on vapaaehtoista. Vaikka kyselyn aihe on raskas, toivon, että annatte aikaanne tutkimuksen hyväksi ja täytätte lomakkeen.

Kiitos etukäteen!

Kunnioittavasti,
Maria Dahlberg

Kysymyksiä sinusta

Sukupuoli?

Mies, Nainen, Muu

Kuinka vanha olet? (ainoastaan numeroita)

Mikä on äidinkielesi?

Mikä on korkein koulutuksesi?

Peruskoulu, Lukio/ammattikoulu, Ammattikorkeakoulututkinto/alempi korkeakoulututkinto, Ylempi ammattikorkeakoulututkinto/ylempi korkeakoulututkinto, Tohtoritutkinto

Oletko tällä hetkellä?

Opiskelija, Työssä, Työtön, Perhevapaalla, Eläkkeellä, Muu

Siviilisääty?

Naimaton, Parisuhteessa, Avoliitossa, Avioliitossa, Eronnut, Leski, Muu

Kysymyksiä lapsuudestasi

Ajattele lapsuuttasi, kun vastaat seuraaviin kysymyksiin.

Vastausvaihtoehdot: 0 = ei koskaan, 1 = harvoin, 2 = joskus, 3 = usein, 4 = hyvin usein

Onko vanhempasi tai huoltajasi tehnyt sinulle jotain seuraavista, kun olit lapsi?

- a) Loukannut sinua
- b) Kritisoinut tai syyttänyt sinua
- c) Asettanut kohtuuttoman suuret vaatimukset sinulle
- d) Saanut sinut tuntemaan epävarmuutta tai pelkoa
- e) Saanut sinut tuntemaan syyllisyyttä tai häpeää
- f) Pilkannut tai nöyryyttänyt sinua
- g) Liiallisesti hallinnut tai pakottanut sinua
- h) Tuhonnut, piilottanut tai hävittänyt sinulle tärkeitä asioita
- i) Eristänyt sinut ihmisistä tai toiminnoista, jotka olivat sinulle tärkeitä
- j) Uhannut sinua
- k) Rankaissut sinua
- l) Tönninyt sinua
- m) Tukistanut sinua
- n) Lyönyt sinua kädellään
- o) Pitänyt sinusta kiinni kovalla otteella
- p) Lyönyt sinua esineellä
- q) Koskettanut sinua epämiellyttävällä tavalla
- r) Pakottanut sinua koskettamaan sukupuolielimiään
- s) Pakottanut sinua muihin seksuaalisiin tekoihin

Kysymyksiä parisuhteestasi

Ajattele nykyistä tai edellistä parisuhdettasi, jossa mahdollisesti esiintyi väkivaltaa, kun vastaat seuraaviin kysymyksiin.

Vastausvaihtoehdot: 0 = ei koskaan, 1 = harvoin, 2 = joskus, 3 = usein, 4 = hyvin usein

Onko kumppanisi tehnyt jotain seuraavista sinulle?

- a) Kritisoinut tai syyttänyt sinua
- b) Saanut sinut tuntemaan syyllisyyttä tai häpeää
- c) Asettanut kohtuuttoman suuret vaatimukset sinulle
- d) Pilkannut tai nöyryyttänyt sinua
- e) Liiallisesti hallinnut tai pakottanut sinua
- f) Liiallisesti valvonut missä liikut
- g) Väärinkäyttänyt sinun tai yhteisiä rahojanne
- h) Tuhonnut tai hävittänyt sinulle tärkeitä asioita
- i) Mustamaalannut sinua sosiaalisessa mediassa
- j) Eristänyt sinut ihmisistä tai toiminnoista, jotka olivat sinulle tärkeitä
- k) Uhannut sinua
- l) Fyysisesti estänyt sinua tai pitänyt sinusta kiinni kovalla otteella
- m) Lyönyt sinua kädellään
- n) Lyönyt sinua esineellä
- o) Pakottanut sinua seksuaalisiin tekoihin

Oletko tehnyt jotain seuraavista kumppanillesi?

- a) Kritisoinut tai syyttänyt häntä
- b) Saanut hänet tuntemaan syyllisyyttä tai häpeää
- c) Asettanut hänelle kohtuuttoman suuret vaatimukset
- d) Pilkannut tai nöyryyttänyt häntä
- e) Liiallisesti hallinnut tai pakottanut häntä
- f) Liiallisesti valvonut missä hän liikkuu
- g) Väärinkäyttänyt hänen tai yhteisiä rahojanne
- h) Tuhonnut tai hävittänyt hänelle tärkeitä asioita
- i) Mustamaalannut häntä sosiaalisessa mediassa
- j) Eristänyt hänet ihmisistä tai toiminnoista, jotka olivat hänelle tärkeitä
- k) Uhannut häntä
- l) Fyysisesti estänyt häntä tai pitänyt kiinni hänestä kovalla otteella
- m) Lyönyt häntä kädelläsi
- n) Lyönyt häntä esineellä
- o) Pakottanut hänet seksuaalisiin tekoihin

Kiitos osallistumisestasi! Jos lomake herätti epämiellyttäviä muistoja, ajatuksia tai tunteita tai synnytti kysymyksiä ja huolenaiheita, käänny seuraavien tahojen puoleen saadaksesi tukea ja apua:

Nollalinja: <https://www.nollalinja.fi/>

Kriisikeskus Valo, Vaasa, <http://www.pohjanmaankriisikeskus.fi>

Avokki, Vaasa, <https://ensijaturvakotienliitto.fi/vaasanensijaturvakoti/palvelut/avokki/>

Frågeformuläret på engelska

Violence in childhood and in intimate partner relationships

This form analyses the connection between experiences of violence in childhood and experiences of violence in intimate partner relationships later in life. The study is part of a master's thesis in developmental psychology performed at Åbo Akademi in Vaasa. The survey takes only a few minutes to complete. You are completely anonymous, and the responses are treated confidentially. Participation is voluntary. Even though the theme of the survey is heavy, I hope you will take the time to fill in the form. Thanks in advance!

With kind regards,
Maria Dahlberg

Questions about you

Sex?

Male, Female, Other

How old are you? (only numbers)

What is your native language?

What is your highest education?

Primary school, Secondary school, Bachelor's degree, Master's degree, Doctor's degree

What is your main occupation?

Student, At work, Unemployed, On parental leave, Pensioner, Other

What is your civil state?

Single, In a relationship, Cohabitation, Married, Divorced, Widow, Other

Questions about your childhood

Think back on your childhood when answering the following questions.

Answering alternatives: 0 = never, 1 = rarely, 2 = sometimes, 3 = often, 4 = very often

Did your parents or caregivers do any of the following to you when you were a child?

- a) Insulted you
- b) Criticized or accused you
- c) Placed unreasonably high demands on you
- d) Made you feel insecure or afraid
- e) Made you feel guilt or shame
- f) Ridiculed or humiliated you
- g) Exposed you to excessive control or compulsion
- h) Destroyed, hid or thrown things that were important to you
- i) Isolated you from people or activities that were important to you
- j) Threatened you
- k) Punished you
- l) Pushed you
- m) Pulled your hair
- n) Beat you with their hand
- o) Held you too tight
- p) Beat you with an item
- q) Touched you in an unpleasant way
- r) Forced you to touch their genitals
- s) Forced you to other sexual acts

Questions about your intimate partner relationship

Think about your current or previous intimate partner relationships where it might have occurred violence when answering the following questions.

Answering alternatives: 0 = never, 1 = rarely, 2 = sometimes, 3 = often, 4 = very often

Has your partner done any of the following to you?

- a) Criticized or accused you
- b) Made you feel guilt or shame
- c) Set unreasonably high demands on you
- d) Ridiculed or humiliated you
- e) Exposed you to excessive control or compulsion
- f) Excessively controlled where you are
- g) Misused your or your mutual money
- h) Destroyed or thrown things that were important to you
- i) Denigrated you on social media
- j) Isolated you from people or activities that were important to you
- k) Threatened you
- l) Physically stopped you or held you too tight
- m) Beat you with their hand
- n) Beat you with an item
- o) Forced you to sexual acts

Have you done any of the following to your partner?

- a) Criticized or accused him/her
- b) Made him/her feel guilt or shame
- c) Set unreasonably high demands on him/her
- d) Ridiculed or humiliated him/her
- e) Exposed him/her to excessive control or compulsion
- f) Excessively controlled where he/she is
- g) Misused his/her or your mutual money
- h) Destroyed or thrown things that were important to him/her
- i) Denigrated him/her on social media
- j) Isolated him/her from people or activities that were important to him/her
- k) Threatened him/her
- l) Physically stopped him/her or held him/her too tight
- m) Beat him/her with your hand
- n) Beat him/her with an item
- o) Forced him/her to sexual acts

Thank you for your participation! If the form has caused unpleasant memories, thoughts or feelings or brought other questions or concerns to your mind, please turn to one of the following places for support and assistance:

Nollalinja: <https://www.nollalinja.fi/in-english/>

Crisis Centre Valo, Vaasa: <http://www.pohjanmaankriisikeskus.fi/>

Avokki, Vaasa: <https://ensijaturvakotienliitto.fi/vaasanensijaturvakoti/palvelut/avokki/>